

se po končanem pouku hoče odpočiti ali posvetiti nadaljnjemu delu?

Podrobni opis omenjenega naravnega stanovanja ni bil brez namena. Pomislimo le, da pripada učitelju na osnovi razsodbe drž. sveta št. 3665/40 stanovanje 2 sob, kuhinje in pritliklin. Kako daleč smo v stvarnosti od tega? Ali se prostor $2 \times 3,4$ m more smatrati za sobo? Ali ni tudi učitelj človek, ki ima poleg dolžnosti in vzvišene naloge dajanja tudi sam pravico do uživanja katere koli v mejah možnosti dosegljive kulturne dobrine? Zdi se da ne.

Za omenjeno sobico se učitelju, ki se »ugodnostim« takega naravnega stanovanja odpoje, odreče stanarina 150 din mesečno. Kaj to pomeni, je vsakomur jasno! S tem pa stvar še ni končana! Če si torej učitelj upra-

vičeno poišče drugo, privatno stanovanje ter mu je sreča mila, da ga res dobi, nastane nov problem. Ako je namreč šolska izbica vredna 150 din (to vedo vsi!), si vsak gospodar za svojo primerno opremljeno sobo lahko zaračuna več kot 150 din ali pa vsaj toliko. Koliko gnotne škode utrpí na ta način učitelj, ko si mora zaradi neuvrednotitve odločujočih činiteljev od pičle, skopo odmerjene plače brez stanarine plačevati tudi še stanovanje in to v času, ko beležimo skoraj 100% porast cen vsem življenjskim potrebščinam! Marsikdo si je spričo tega krutega dejstva premislil in se obsodil na životarjenje v takem neprimeren prostoru samo, ker njegova denarnica ni mogla utrpiti takih stroškov; vendar je brez dvoma, da je plačal svoj obolus v fizičnem in psihičnem oziru. G. S.

Vajenske šole

Učiteljstvo ljudskih šol je s strokovnim nadaljevalnim šolstvom tako tesno povezano, da ga proučimo in razpravljamo o njem na vsakoletnih sestankih. Na zadnjem takem sestanku so bila ugotovljena sledeča načela: Obrtne nadaljevalne šole so de facto nadaljevanje ljudskošolskega pouka, samo s to razliko, da je pouk strokoven, zato mora vzgoja vajencev temeljiti na istih načelih kot pri učencih ljudskih šol. Na vzgojo in pouk vajencev imata vpliv obrtnik in ostala javnost, učiteljstvo pa želi obdržati kontinuiteto z vsemi javnimi in zasebnimi činitelji, zato sprejema vsako objektivno sodbo in kritiko na znanje in upošteva vsako željo javnosti, ako je izražena v interesu nadaljevalnega šolstva. Seveda pa mora biti kritika stvarna in ne sme zasledovati osebnih koristi.

Na sestanku učiteljskega strokovnega nadaljevalnih šol, ki ga je sklicala sekcija JUJ za dravsko banovino, so bili sprejeti sledeči sklepi in s potrebnimi utemeljitvami poslani kr. banski upravi v Ljubljani:

1. Honorarji naj se izenačijo. Ako ni mogoče zvišati temeljnih postavk, naj se tem dajo draginjske doklade. Za enako delo zahtevamo enako plačilo. Dosedanji honorarji ne ustrezajo nastali draginji in koristnemu delu na strokovnih nadaljevalnih šolah. Vsi honorarji naj se izenačijo in zvišajo na 25 din na uro.

2. Na strokovnih nadaljevalnih šolah v mestih poučuje danes komaj $\frac{1}{4}$ učnih moči — učiteljev. Vse druge učne moči so večinoma, razen gg. profesorjev, brez metodično didaktične izobrazbe. Vzgoja vajencev je v tem oziru zelo pomanjkljiva in za današnje družbene razmere nesodobna. Pritegnitev večjega števila ljudskošolskega učiteljskega kadra v pouku na strokovnih nadaljevalnih šolah je iz teh razlogov nujno potrebna.

3. Upravitelji ljudskih šol in učitelji z izpiti naj bodo obenem upravniki teh šol. V zadnjem času je bilo to vprašanje načeto in deloma zadovoljivo rešeno. Ker pa vprašanje imenovanja upravnika še ni rešeno v tem smislu, je dolžnost nadrejene oblasti, spraviti strokovne nadaljevalne šole v sklad s koristno vzgojo in pouka.

4. V Sloveniji imamo premalo strokovnih nadaljevalnih šol. V zadnjem času smo dobili nekaj novih in je oblast otvorila razne tečaje. Za našo naraščajočo obrt in industrijo pa še vse premalo. Dokler ne bo prišlo to šolstvo pod banko upravo, ki ga ne bo samo nadzorovala, ampak tudi vzdrževala, toliko časa ne moremo pričakovati dovoljnega razmaha. Učiteljstvo ljudskih šol se muči pri ustanavljanju in zato pričakuje od nadrejene oblasti vsestranske podpore in upoštevanje upravičenih zahtev. Zavedati se moramo mi in tudi vsa javnost, da je napredek strokovnega nadaljevalnega šolstva odvisen od proste volje in dela ljudskošolskega učiteljskega in njegove strokovne izobrazbe. Vsako drugo mišlje-

nje ne prinaša šoli nobenih koristi in služi samo osebnim ambicijam posameznikov. Potrebni so učni tečaji za učiteljstvo že v tem letu.

5. Uredbo o strokovnih nadaljevalnih šolah je treba prilagoditi dejanskim potrebam časa. Po naročilu kr. banske uprave bo učiteljstvo pripravljeno sodelovati na spremembi uredbe in učnih načrtov. Sprememba uredbe in učnega načrta brez sodelovanja učiteljskega ne bo ustalila ali pospešila razvoja tega šolstva; uredba sama pa ne sme služiti favoriziranju samo enega stanu, ampak mora služiti šolstvu. Kakor zahteva pravičnost: za enako delo enako plačilo, tako zahteva učiteljstvo, ki ima predpisani formalni specialni izpit, enakopravnost in enakovrednost pri nastavljanju na strokovnih nadaljevalnih šolah.

6. Tiskovine, ki so sedaj v rabi, so neprimerne in nepraktične in skoraj na vsaki šoli drugačne. Treba jih je poenostaviti in poenotiti. Banska uprava naj izda naročilo za spremembo tiskovin. Tu bo učiteljstvo rado sodelovalo.

7. Poleg omenjenih in uvaževanja vrednih predlogov pa je zlasti pereče vprašanje učiteljskega izprašanja za pouk na strokovnih nadaljevalnih šolah, ki ga prosvetna oblast službeno premešča tja, kjer ni pogojev za ustanovitev teh šol.

V dravski banovini je več primerov, da so učitelji, izprašani za te šole, premeščeni po službeni potrebi iz krajev, kjer take šole niso, v najbolj oddaljene hribovske vasi, kjer nimajo možnosti in prilike, da bi poleg svojega poklicnega dela koristili šoli s svojim strokovnim znanjem za dvig obrtništva. Učitelji, izprašani za poučevanje na strokovnih nadaljevalnih šolah, so se programsko bavili s problemi tega šolstva in krivično je, da so odrinjeni in zamenjani z učiteljstvom, ki ni specialno izprašano za te šole. Izprašano učiteljstvo za strokovni pouk je žrtvovalo ogromne vsote za svojo izobrazbo.

Učiteljstvo, izprašano za pouk na strokovnih nadaljevalnih šolah, naj se vedno prvenstveno namesti v krajih, kjer te šole še obstoje ali kjer so dani pogoji, da se taka šola ustanovi. Ono izprašano učiteljstvo za strokovne nadaljevalne šole, ki je bilo po službeni potrebi premeščeno v kraje, kjer ni pogojev za ustanovitev teh šol, naj se zopet premesti v kraje, kjer take šole še obstajajo.

Na sestanku so bili sprejeti še sledeči sklepi:

Sekcija JUJ v Ljubljani naj razpošlje okrožnico na vsa sreska učiteljska društva, da dobimo jasno sliko o stanju in delovanju strokovnih nadaljevalnih šol.

Sekcija JUJ naprošamo za ustanovitev referata za vajenske šole pri vseh sreskih učiteljskih društvih.

Zelo nujna je potreba ustanovitve kuhinje za vajence v Ljubljani in v industrijskih krajih.

napraviti svoj koncert v javnem ljubljanskem gledališču. V 10. številki pa, da se bo ta koncert vršil 16. maja 1968 in pristavlja: »Podpirajmo domačo stvar!«

V 12. številki je pa priobčen članek učitelja Petra Irgoliča iz Maribora, ki obžaluje, da je Gerbec nehal izdajati Liro Sionsko, ga poziva, naj neplačnike javno imenuje in naj tega časopisa ne neha izdajati, ker bodo že učitelji na štajerskem skrbeli, da mu bodo dobili mnogo naročnikov, ki bodo bolj stanovitni in pošteni kot prejšnji zastanjkarji.

V isti številki priobčuje »Učit. tov.«, da se je g. Fr. Gerbec, učitelj v Trnovem pri Ilirski Bistrici, učiteljski službi odpovedal.

V 14. številki je priobčil neki Lovračev svoj dopis iz Trnovega, kjer omenja med drugim Gerbičevu Liro Sionsko in Irgoličev dopis iz Maribora in pravi, da je to prav lepo spričevalo štirskih (štajerskih) učiteljev. Pravi tudi, da je vprašal g. Gerbec zastran Lire, pa mu je rekel, da bi se izdal svoj list, ko bi doma ostal. Ker so pa okoliščine tako nanesle, da naš vrli tovariš Gerbec zapusti Kranjsko, pa menda ne bo nadaljeval svoje »Lire«. Zelo nam je žal, če je več ne bo. — Temu nasproti pa namerja zmožni g. Gerbec v kratkem izdati »zvezek cerkvenih pesmi o sv. obhajilu«. Dobro nam bodo došle, kajti ravno o sv. obhajilu nam jih vedno primanjkuje! Torej vže naprej priporočamo te, gotovo lepe napeve našega vrlega skladatelja, vsem orglarjem in pevcem po Kranjskem, Korškem in Štirskem in sploh vsem, ki jim mar za lepo cerkveno petje. — Delo se bo samo hvalilo.

V 24. številki »Učit. tov.« opozarja tudi urednik na te pesmi in pravi, da stanejo 50 kr,

ki naj jih vsak naročnik pošlje skladatelju v Cerknico.

Prva številka »Učit. tov.« za 1869. l. pa opozarja, da so te pesmi že izšle, jim navaja naslove, jih ugodno ocenjuje in toplo priporoča.

V 6. številki tega letnika »Učit. tov.« je pa kratka notica, da je naš Franc Gerbec odšel v Prago, kamor ga je poklicalo vodstvo narodnega gledališča. Škoda, da vrli skladatelj in pevec ni mogel dobiti dostojnega mesta v domovini!

Iz kakega vzroka sem spisal ta članek? Prvič sem hotel s tem opozoriti učiteljstvo sedanjih dobe na to, da je v slovenski kulturi ni panoge, v kateri bi ne bilo slovenskega učitelja. Drugič sem hotel opozoriti na to, da je še neobdelana študija, koliko se je v raznih dobah udeleževalo slovensko učiteljstvo ravno v slovenski glasbi. Tretjič sem hotel opozoriti na še neobdelano študijo: »Učiteljski tovariš« in slovenska glasba. Saj je znano, da je bil njegov urednik Andrej Praprotnik precej glasbeno nadarjen in veziran. Saj je znano, da je prevzel po smrti Kamila Maška uredništvo njegovega glasbenega časopisa: Caecilia, Musikalische Monatshefte für Landorganisten, Schullehrer und Beförderer der Tonkunst auf dem Lande, kjer je vršil svojo prvo uredniško prakso.³ Praprotnikov prijatelj Jos. Levičnik pa pripominja v nekem svojem pismu temu uredniku »Učit. tov.«, da njegove (Praprotnikove) skladbe pojo pevci še sedaj po cerkvenih korih v okolici Škofje Loke, kjer je njihov komponist nekdanji služboval.

³ Praprotnik je bil tudi takoj po ustanovitvi v odboru Glasbene Matice v Ljubljani.

Učiteljska naravna stanovanja

Z razsodbo državnega sveta in odlokom ministrstva za prosveto je urejeno vprašanje obsega učiteljskih naravnih stanovanj. Določena je tudi velikost in vrednost prostorov. Naravno stanovanje mora obsegati 2 sobi in kuhinjo v predpisani velikosti in z vsemi pritliklinami.

Vprašanje nastane, kdaj bo to realizirano in kakšni so izgledi za bodočnost. V mestih in trgih vprašanje stanovanj ni tako pereče, ker se v mestu le laže dobi stanovanje. V mnogih primerih seveda tudi v manjših mestih in trgih ni lahko dobiti primerno stanovanje. Težko pa je najti primeren prostor za učiteljsko stanovanje na deželi. V večini so to šole, kjer je v šoli primerno upraviteljsko stanovanje. To stanovanje je žal včasih cilj »mnogih reflektantov«. Prav tako se nahaja na mnogih šolah po ena ali več sobic za samsko učiteljsko. Nikjer ali pa le v izjemnih primerih je preskrbljeno za poročene učne moči. Na vasi ni primernih stavb, da bi bilo v njih kako stanovanje, ki bi imelo 2 ali celo več prostorov. Zato bi bilo treba misliti tudi na nje. Kjer so taka stanovanja na razpolago, tja naj se res nameščajo samo poročeni učitelji. Prav tako je treba gledati, da se na šole, kjer je prazno upraviteljsko stanovanje, nameščajo poročeni pari. Nimamo samo enega primera, da stanuje v teh stanovanjih samski tovariš ali tovarišica, ki ima od treh prostorov samo enega opremljenega. Ne sme me kdo napačno razumeti, da ne privoščim »upraviteljskega« samskim tovarišem. Ne, hočem le povedati, da naj se primerna stanovanja za družine izdajo ter naj se na ta mesta dirigirajo poročeni učitelji.

Z uredbo je torej določena velikost stanovanja in prostorov. Velikost ustreza zdravstvenim predpisom glede obsežnosti prostorov: za kuhinjo je predpisanih najmanj 25 m², za stanovanjske prostore pa najmanj 35 m² oziroma za enega člana 10 m² prostornine. Toda s temi predpisi se ni urejena zdravstvena stran. Od stanovanja se ne zahteva samo, da je dovolj veliko, temveč predvsem, da je zdravo. Prvi pogoj zdravega stanovanja pa je, da je to suho. 60 do 80 % stanovanj na naših šolah ne ustreza tej zahtevi. Stare šole so bile grajene iz kamena ali tudi iz opeke, a niso bile izolirane. Z leti so se stene navlekle vlage, v mnogih primerih je ta vlaga 1 do 2 m visoka. Pod je bil položen kar na zemljo. Zaradi mokrote v zemlji je tudi pod vedno vlažen in mrzel. Nele da les hitro razpade, tudi vlaga, ki izpareva iz tega lesa je zdravju skrajno škodljiva. V takih stanovanjih se začnejo najhujše morilke ljudskega zdravja: jetika, revmatizem itd. Zaradi tega bo treba tudi po velikosti ustrežajoča stanovanja v vseh primerih pregledati in nepristransko oceniti za primerna ali neprimerna. V komisiji, ki naj bi to delo opravila, naj bo upravitelj šole, član kraj. šolskega odbora, šolski ali banovinski zdravnik, tehnični strokovnjak (zid. mojster ali slično) in prizadeti učitelj. Pregled naj bi se izvršil na prošnjo učitelja oziroma šolskega upravitelja. Stanovanja, ki bi jih komisija našla za neprimerna, bi se morala popraviti. Ni namreč stanovanja, ki bi se ne dalo popraviti. Vem za stanovanje, ki je bilo skrajno zanemarjeno in vlažno, a ga je krajevni šolski odbor popravil in moderniziral, da zdaj ne zaostaja za nobenim stanovanjem v mestu v kaki novi vili.

Do danes se je smatralo vsako stanovanje za primerno, samo da je soba imela štiri stene in okenske okvire. Stereotipen odgovor na vse pritožbe je bil: »Če je bilo za druge dobro, bo še za vas«. Ako kdo ni hotel biti na cesti, je pač moral biti zadovoljen s takim stanovanjem, kakršnega je dobil.

Prav tako bi bilo treba rešiti vprašanje popravil učiteljskih naravnih stanovanj. Določiti bi se moralo, kdo je dolžan popravljati stanovanja.

Prav tako bo treba pri gradbi novih šol paziti na razdelitev stanovanj. Opustiti bo

treba starinski način gradbe »delavskih stanovanjskih kasarn« in se oprijeti načina »ločenosti stanovanj«. Če pogledamo naša stanovanja, vidimo, da je vsem stanovanjem skupen en hodnik oziroma predsoba. Iz tega hodnika je vhod v dvoje ali še več stanovanj. Ta način se je izkazal za zgrešen. Najskromnejša zahteva vsakega stanovaleca je, da stanuje nemoteno, da se počuti v svojem stanovanju dobro in prijetno. Po domače povedano, nihče ne želi »da bi mu drugi gledali v skledo«. Še prav posebno velja to za stanovanja poročenih in neporočenih učiteljev. Tu di temu problemu bomo v bodoče morali posvečati več pozornosti.

Pozdravljamo nove predpise, ki so končno vendarle predpisali velikost stanovanj. S tem je odpravljenih mnogo nesoglasij, ki so prej nastajala pri dodeljevanju stanovanj. Vsak upravitelj in vsak krajevni šolski odbor si je po svoje razlagal »primernost« stanovanj. Mnogi krajevni šolski odbori so se sploh postavili na stališče, da itak ni nobenih zadevnih predpisov in da se naj učitelji zadovoljijo s tem, kar dobijo. V bodoče pa naj za vsa stanovanja velja osnovno načelo, da morajo biti suha, zračna in svetla. Zato naj se pregledajo slaba in nezdruživa stanovanja in se popravijo. Pri večjih popravilih in gradbi novih šol pa je potrebno upoštevati načelo ločenosti stanovanj. Potrebno pa bo vsekakor, da se s pravilnikom ali uredbo precizirajo vse podrobnosti, da bodo izostali spori in nesporazumi. Naše načelo je, da si učiteljstvo za svoje težko, naporno in nezdruživo delo v šoli v polni meri zasluži zdrava, svetla, sončna in higienska stanovanja.

Učiteljski pevski zbor JUJ Emil Adamič

—pev. OBVESTILO. Prihodnji pevski tečaj se bob vršil v dneh 23., 24. in 25. marca t. l. v prostorih Glasbene Matice v Ljubljani. Zaradi predstojajočega nastopa je tečaj strogo obvezen za vse članstvo zbora. Petnajstletnica je sicer v splošnem skromen jubilej, pomeni pa za članstvo našega zbora in ostalo učiteljstvo v JUJ že lepo vrsto let idealnega in požrtvovalnega dela ter razumevanja našega stanu za narodno kulturo. Velike so bile obojestranske žrtve, zato ne sme iti ta obletnica mimo nas brez večje in manifestacijske prireditve. To in petletnica smrti našega predsednika prof. Emila Adamiča, ki pada v letošnje leto, naj združi vse članstvo pevskega zbora v delu za čim lepši uspeh nastopa. Pokazati moramo ponovno, da smo vredni zaupanja svojih stanovskih tovarišev in imena velikega slovenskega guslarja. — Člani, ki so prejeli naknadno okrožnico, naj odgovore z obratno pošto. — Tajnik.

Učiteljski pravnik

—§ Vprašanje: V. P. 1. Kdo prejema rodinsko doklado za otroka, če sta mož in žena učitelja in ne službujeta v istem kraju, a živi otrok pri materi?

2. Kdo prejema rodinsko doklado za otroka, če sta mož in žena sodnijsko ločena, a živi otrok pri materi?

Odgovor: Po čl. 7. uredbe o osebnih dokladah (Ročni katalog str. 115) pripada rodinska doklada za otroka očetu. Če živita narazen zaradi ločitve ali zakonskih sporov, pripada doklada zakoncu, pri katerem se otrok vzdržuje.

Ciril Petrovec:

Franc Gerbec in Učiteljski tovariš

(Konec)

»Učiteljski tovariš« z dne 1. sept. 1867. l. je objavil sledeče vrstice: Naš dragi tovariš, vrli slovenski skladatelj g. Fr. Gerbec, je z letošnjim šolskim letom dovršil v praškem konservatoriju z najboljšim uspehom vse nauke v petju in skladanju. Se to leto jeseni misli g. Gerbec v Ljubljani dati svoj prvi koncert in drugega v Zagrebu. — Komu izmed slovenskih učiteljev ne bo de srce od veselja igralo, ko bo videl svojega tovariša, kako se je s svojo železno voljo in z neprestano pridnostjo povzdignil iz navadne praške učilnice na tako slavno stopnjo izobraženosti, na kateri bo svetil kot biser v domači umetnosti. Bog mu daj srečo!

»Učiteljski tovariš« 1868. l. priobčuje v 2. številki naslednjo notico o Gerbecu: Na sv. Treh kraljev dan je v tukajšnji reduti (v dvorani poslaja, ki je stalo tam, kjer je sedaj šentjakobska dekl. šola) napravil naš vrli skladatelj g. Fr. Gerbec svoj prvi koncert, ki se je prav slovesno obnesel. Vse, kar so peli in igrali, je bilo prav dobro in se je tudi poslušalec zelo prikupilo. Seveda se je med vsemi reči najbolj odlikovalo to, kar je pel g. Gerbec sam. Njegov glas je močen, veličasten, krasen in izurjen. Bog mu daj le trdno zdravje. Tako »Tovariš« kakor »Novice« — želita in voščita g. Gerbecu prav iz srca, da doseže vse, kar je bil njegov namen, ko je šel na praški konservatorij. (Tam je postal operni pevec — tenorist.)

V 6. številki »Učit. tov.« je Gerbecov poslednji¹ epilog glede njegove Lire Sionske.

¹ Moja pripomba.

² Moja pripomba.